

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง"

ผู้จัดการรายวัน ฉบับพิเศษปีที่ 5 กันยายน 2545

องค์การการค้าโลก ชุมชนท้องถิ่นพัฒนา และเศรษฐกิจพอเพียง

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นปรัชญาพื้นฐานขององค์การการค้าโลกได้หรือไม่ ?

ผมมีคำตอบและ 'พันธ' ประเด็นนี้เป็นเวลาช้านานแล้วว่า *ไม่ได้* ดังนั้น จึงรู้สึกประหลาดใจที่ผู้อำนวยการองค์การการค้าโลกคนใหม่ให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนในทำนองว่า จะน้อมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้กับองค์การการค้าโลก

องค์การการค้าโลกก่อเกิดในปี 2538 อันเป็นผลจากการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบดูรูวัย สืบทอดปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยมจาก GATT องค์การการค้าโลกจึงเป็นจักรกลสำคัญในการแผ่อิทธิพลของฉันทมติแห่งวอชิงตัน (Washington Consensus)

แต่ปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยมยอมมิใช่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และฉันทมติแห่งวอชิงตันยอมมิใช่ฉันทมติแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (Bangkok Consensus)

องค์การการค้าโลกมีหน้าที่จัดและรักษาระเบียบการค้าระหว่างประเทศ โดยมีเป้าหมายพื้นฐานในการส่งเสริมให้การค้าระหว่างประเทศขยายตัว ทั้งนี้ด้วยความเชื่อว่าการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศจะช่วยเพิ่มพูนสวัสดิภาพแห่งมนุษยภาพ ระเบียบการค้าระหว่างประเทศจึงจัดวางบนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยม และองค์การการค้าโลกมีหน้าที่ดูแลให้ภาคีสมาชิกเปิดประตูการค้าต่างประเทศ ทั้งการค้าสินค้าและการค้าบริการ โดยที่ภาคีสมาชิกที่ร่ำรวยกำลังผลักดันให้เปิดประตูการลงทุนระหว่างประเทศด้วย

ปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยมยึดหลัก*ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ* (Comparative Advantage) ตามหลักการนี้ นานาประเทศควรเลือกผลิตสินค้าและบริการที่ตนเองมีความชำนาญพิเศษและมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิต เพื่อนำไปแลกกับสินค้าและบริการที่ตนเองไม่มี

ความถนัดในการผลิต เมื่อระบบเศรษฐกิจปราศจากทำนบกีดขวางการค้าระหว่างประเทศ สินค้าเข้าย่อมทะลักเข้ามา หากประเทศคู่ค้ามีประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและบริการใดมากกว่า กิจกรรมที่ผลิตสินค้าและบริการดังกล่าวย่อมเสื่อมทรุด เพราะมีโอกาสแข่งขันกับสินค้าเข้าจากต่างประเทศได้ กิจกรรมที่จะดำรงอยู่ได้ย่อมมีเฉพาะกิจกรรมที่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ ภายใต้ระเบียบการค้าระหว่างประเทศที่ยึดปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยม ประเทศต่างๆย่อมถูกกดดันให้จัดสรรทรัพยากรในการผลิตตามความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

แต่ยุทธศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นพัฒนาภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มิได้ยึดหลักความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ หากแต่ยึดหลักการพึ่งตนเอง การผลิตภายในครัวเรือนเป็นไปเพื่อกินเพื่อใช้ หากมีผลผลิตเหลือจากการบริโภคในครัวเรือนจึงนำออกขาย หลักการผลิตเพื่อกินเพื่อใช้ไม่สอดคล้องกับหลักความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ เพราะการยึดหลักความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบทำให้ประชาชนในชนบทผลิตพืชเชิงเดี่ยว (Monocrop) ไม่มีการกระจายการผลิตภายในครัวเรือน แต่การพึ่งตนเองและหลักการผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เน้นการกระจายการผลิตภายในครัวเรือน เพราะการใช้ความชำนาญพิเศษในการผลิตพืชเชิงเดี่ยวก่อให้เกิดภาวะความเสี่ยงและสภาวะความไม่แน่นอนแก่เกษตรกร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในยามที่มีภัยธรรมชาติหรือในยามที่มีความแปรปรวนของราคาในตลาดโลก

ด้วยเหตุดังนี้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงไปด้วยกันมิได้กับปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยม เพราะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการกระจายการผลิตภายในครัวเรือน และการผลิตเพื่อกินเพื่อใช้ ในขณะที่ปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยมยึดหลักการผลิตตามความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ และเน้นการผลิตเพื่อการพาณิชย์

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังแตกต่างจากปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยมในด้านวิถีการดำรงชีวิต เพราะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการอยู่พอดีกินพอดี ในขณะที่ปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยมเน้นการอยู่ดีกินดี และมองไม่เห็นภัยพิบัติอันเกิดจากลัทธิบริโภคนิยม (Consumerism) เพราะลัทธิบริโภคนิยมหล่อเลี้ยงการเติบโตของการค้าระหว่างประเทศ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้องการลดทอนอิทธิพลของลัทธิบริโภคนิยม เพราะมองเห็นภัยอันเกิดจากลัทธิบริโภคนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำให้มนุษย์อยู่เกินพอดี กินเกินพอดี และการปลูกเร้ากิเลส ตัณหา และราคะของมนุษย์

หากองค์การการค้าโลกต้องการเดินบนเส้นทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ก็ต้องละทิ้งปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยม และต้องเปลี่ยนแปลงระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศเสียใหม่ ในประการสำคัญ ต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์และชุดแห่งความคิดว่าด้วยโลกและชีวิตในองค์การการค้าโลกนั่นเอง

ผู้อำนวยการคนใหม่ขององค์การการค้าโลกคงทราบและควรจะทราบว่า การหันเหองค์การการค้าโลกจากเส้นทางเสรีนิยมทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ เพราะเส้นทางดังกล่าวนี้ให้ประโยชน์แก่ประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ในประการสำคัญ ผู้อำนวยการคนใหม่ตระหนักดีว่า ตนมีหน้าที่จัดการให้การเจรจาการค้าพหุภาคีรอบใหม่ บรรลุผล โดยที่การเจรจาการค้าพหุภาคีล้วนมีเป้าหมายในการนำมาขยายพิภพสู่ภาวะการค้าเสรี

คงไม่มีผู้ที่มีสติสัมปชัญญะคนใดที่ทุ่มเทแย่งชิงตำแหน่งผู้อำนวยการองค์การการค้าโลก โดยมีได้ศรัทธาปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยม

ถ้าเช่นนั้น การกล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะปรัชญาขององค์การการค้าโลก และในฐานะปรัชญาของระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ คงไม่มีความหมายจริงจังใดๆ นอกจากเป็นเพียงการปลั่งมธุรสวาจา